

***Achsah in the Book of Judges:
The First Female "Pioneer"***

***Dr. Michelle J. Levine, Associate Professor
Stern College for Women***

(1) **ספר שופטים, פרק א א** ויהי אחרי מות יהושע וישאלו בני ישראל בידוד לאמר מי יעלה לנו אל הכנעני בתחלה להלחם בו: ב) ויאמר ידוד יהודה יעלה הנה נתתי את הארץ בידו: ... ד) ויעל יהודה ויתן ידוד את הכנעני והפרזי בידם ויכום בכזק עשרת אלפים איש... ח) וילחמו בני יהודה בירושלם וילכדו אותה ויכוה לפי חרב ואת העיר שלחו באש: ט) ואחר ירדו בני יהודה להלחם בכנעני יושב הקר והנגב והשפלה: י) וילך יהודה אל הכנעני היושב בקברון ושם חברון לפנים קרית ארבע ויכו את ששי ואת אחימן ואת תלמי:

(2) **ספר יהושע, פרק יד ו** ויגשו בני יהודה אל יהושע בגלגל ויאמר אליו כלב בן יפנה הקנזי אתה ידעת את הדבר אשר דבר ידוד אל משה איש האלהים על אדומי ועל אדומיך בקדש ברנע ז) בן ארבעים שנה אנכי בשלח משה עבד ידוד אתי מקדש ברנע לרגל את הארץ ואשב אתו דבר פאשר עם לבבי: ח) ואחי אשר עלו עמי המסיו את לב העם ואנכי מלאתי אחרי ידוד אלהי: ... י) ועתה הנה החיה ידוד אותי פאשר דבר זה ארבעים וחמש שנה מאז דבר ידוד את הדבר הזה אל משה אשר הלך ישראל במדבר ועתה הנה אנכי היום בן חמש ושמנים שנה: יא) עודני היום חזק פאשר ביום שלח אותי משה פכחי אז וככחי עתה למלחמה ולצאת ולבוא: יב) ועתה תנה לי את הקר הזה אשר דבר ידוד ביום ההוא כי אתה שמעת ביום ההוא פי ענקים שם וערים גדלות בצרות אולי ידוד אותי והורשתיים פאשר דבר ידוד: יג) ויברכהו יהושע ויתן את חברון לכלב בן יפנה לנחלה

(3) **ספר שופטים, פרק א יא** וילך [יהודה] משם אל יושבי דביר ושם דביר לפנים קרית ספר. יב) ויאמר כלב אשר יכה את קרית ספר וילכדה ונתתי לו את עכסה בתי לאשה: יג) וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב הקטן ממנו ויתן לו את עכסה בתו לאשה

(4) **שמואל א, יז:כה** ויאמר איש ישראל הראיתם האיש העלה הזה פי לחרף את-ישראל עלה והיה האיש אשר-יכנו יעשרנו המלך עושר גדול ואת-בתו יתן-לו ואת בית אביו יעשה חפשי בישראל

(5) **בראשית רבה פרשת חיי שרה פרשה ס סימן ג** הנה אנכי נצב על עין המים ובנות אנשי העיר והיה הנערה אשר אומר אליה הטי וגו', ד' הן שתבעו שלא כהוגן, לג' ניתן כהוגן, לאחד ניתן שלא כהוגן ואלו הן אליעזר עבד אברהם, כלב, שאול, יפתח... **וכלב אמר** (שופטים א) אשר יכה את קרית ספר וילכדה ונתתי את עכסה בתי לאשה אילו לכדו עבד אחד היה נותן לו בתו וזימן לו הקב"ה כהוגן שנאמר (שם /שופטים א') וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב ויתן לו את עכסה בתו לאשה, **שאול אמר** (שמואל א יז) והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עושר גדול ואת בתו יתן לו לאשה, הא אילו יצא כושי אחד או עובד כוכבים אחד או עבד והכהו היה נותן לו בתו וזימן לו הקב"ה כהוגן דכתיב ודוד בן איש אפרתי...

(6) שופטים פרק א: סיפור עכסה יד) ויהי בבואה
ותסיתהו לשאול מאת אביה
השדה

ותצנח מעל הקמור
ויאמר לה פלב מה לך:
(טו) ותאמר לו הבה לי ברכה
כי ארץ הנגב נתתני
ונתתה לי גלת מים
וימתן לה פלב את גלת עלית ואת גלת תחתית

(7) (א. איוב ב:ג) ויאמר ה' אל-השטן השמט לבך אל-עבדי איוב כי אין כמהו בארץ איש תם וישר
ירא אלקים וסר מרע ועדנו מחזיק בתמתו ותסיתני בו לבלעו חנם
(ב) שופטים ד:כא ותקח יעל אשת-חכר את-ימד האהל ומשם את-המקבת בידה ותבוא אליו
בלאט ותתקע את-הימד ברכתו ותצנח בארץ והוא-נרדם ויעף ויקם
(ג) יונה א:ו ויקרב אליו רב החבל ויאמר לו **מה-לך** נרדם קום קרא אל-אלקיך אולי יתעשת
האלקים לנו ולא נאבד
(ד) בראשית ל:א ותאמר אל-יעקב הבה-לי בנים ואם-אין מתה אנכי

(8) פירושים על סיפור עכסה :

ויהי בבואה ותסיתהו לשאול מאת אביה השדה ותצנח מעל הקמור ויאמר לה פלב מה לך:
פירוש רד"ק: **ויהי בבואה** - ופי' כבואה לבית בעלה:
ותסיתהו - הסיתה בעלה לשאול מאת אביה שדה ולא רצה הוא לשאול וכשראתה כן ותצנח מעל
החמור כלומר הפילה עצמה מעל החמור שהיתה רוכבת עליו, ות"י ואתרכינת וכן תרגו' ותפל מעל
הגמל:
פירוש מצודת דוד: **ותסיתהו** - היא פיתתה אותו לתת לה רשות שהיא תשאול מאביה השדה:
ותצנח - לכבוד אביה הפילה עצמה מעל החמור בכל כאלו נעצה בארץ: **מה לך** - מה נחסר לך אשר
תרצה לבקש עליו:
מצודת ציון: **ותסיתהו** - מלשון הסתה ופתוי; **ותצנח** - ענין נעיצה כמו ותצנח בארץ (שופטים/ ד')
ור"ל נפלה בכח וכאלו נעצה בארץ:

(8 ב) ותאמר לו הבה-לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני ונתתה לי גלת מים
פירוש מצודת דוד **ארץ הנגב** - חלקת שדה יבשה מבלי מעיני המים
ונתתה לי - לזאת אשאל אשר תתן לי שדה אשר בה מעין הנובע מים
גלות עלית - שדה ובה מעין ממעל ומעין מתחת
פירוש רד"ק: ויתכן לפרש ברכה ממש שהיא תוספת טובה כלומר שיוסיף לו על מה שנתן לה כי
ידמה שנתן לה ארץ צמאה ויבשה וזהו שאמרה ארץ הנגב נתתני תרגום הרבו המים נגיבו מיא ושאלה
שיתן לה עוד השדה שהיו בו גלות המים להשקות ארץ הנגב שנתן לה ופי' נתתני נתת לי, ויש לפרש
עוד ברכה כמו ברכה בצרי

(9) ספר שופטים פרק א יז וַיִּלְךָ יְהוֹדָה אֶת שְׁמֵעוֹן אַחִיו וַיִּכּוּ אֶת הַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב צְפַת וַיַּחְרִימוּ אוֹתָהּ וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הָעִיר חֶרְמָה: יח) וַיִּלְכֹּד יְהוֹדָה אֶת עֵזָה וְאֶת גְּבוּלָה וְאֶת אֲשַׁקְלוֹן וְאֶת גְּבוּלָה וְאֶת עֶקְרוֹן וְאֶת גְּבוּלָה: יט) וַיְהִי יָלֶנֶד אֶת יְהוֹדָה וַיִּרְשׁ אֶת הַהָר כִּי לֹא לְהוֹרִישׁ אֶת יוֹשְׁבֵי הָעֵמֶק כִּי רָכַב בְּרִזְל לָהֶם: כ) וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת חֶבְרוֹן כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיֹּרֶשׁ מִשָּׁם אֶת שְׁלֹשָׁה בְנֵי הָעֵנָק: כא) וְאֶת הַיְבוּסִי יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם לֹא הוֹרִישוּ בְנֵי בְנִימִן וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֶת בְּנֵי בְנִימִן בִּירוּשָׁלַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה... כז) וְלֹא הוֹרִישׁ מְנַשֶּׁה אֶת בֵּית שֶׁאֵן וְאֶת בְּנֵתֶיהָ וְאֶת פַּעֲנֹד וְאֶת בְּנֵתֶיהָ וְאֶת יוֹשְׁבֵי דוֹר וְאֶת בְּנֵתֶיהָ וְאֶת יוֹשְׁבֵי יִבְלָעִם וְאֶת בְּנֵתֶיהָ וְאֶת יוֹשְׁבֵי מַגְדוֹ וְאֶת בְּנֵתֶיהָ וַיּוֹאֵל הַכְּנַעֲנִי לְשִׁבְתָּ בְּאֶרֶץ הַזֹּאת: כח) וַיְהִי כִּי חָזַק יִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׂם אֶת הַכְּנַעֲנִי לְמַסַּ וְהוֹרִישׁ לֹא הוֹרִישוּ: כט) וְאֶפְרַיִם לֹא הוֹרִישׁ אֶת הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בְּגִזְרָ וַיֵּשֶׁב הַכְּנַעֲנִי בְּקֶרְבּוֹ בְּגִזְרָ: ל) זְבוּלוֹן לֹא הוֹרִישׁ אֶת יוֹשְׁבֵי קְטָרוֹן וְאֶת יוֹשְׁבֵי נְהַלֵּל וַיֵּשֶׁב הַכְּנַעֲנִי בְּקֶרְבּוֹ וַיְהִיוּ לְמַסַּ: לא) אֲשֶׁר לֹא הוֹרִישׁ אֶת יוֹשְׁבֵי עֶפְו וְאֶת יוֹשְׁבֵי צִידוֹן וְאֶת אַחְלָב וְאֶת אַכְזִיב וְאֶת חֶלְבָּה וְאֶת אֶפְיִק וְאֶת רְחַב: לב) וַיֵּשֶׁב הָאֲשֻׁרִי בְּקֶרְבּוֹ הַכְּנַעֲנִי יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ כִּי לֹא הוֹרִישוּ: לג) נַפְתָּלִי לֹא הוֹרִישׁ אֶת יוֹשְׁבֵי בֵית שֶׁמֶשׁ וְאֶת יוֹשְׁבֵי בֵית עֲנַת וַיֵּשֶׁב בְּקֶרְבּוֹ הַכְּנַעֲנִי יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ וַיֵּשֶׁב בֵּית שֶׁמֶשׁ וּבֵית עֲנַת הָיוּ לָהֶם לְמַסַּ:

(10) מס' תמורה טז:א במתניתין תנא: אלה ושבע מאות קלין וחמורין, וגזירות שוות, ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה. אמר רבי אבהו: אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו, שנאמר (יהושע ט"ו) וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב הקטן ממנו ויתן לו את עכסה בתו לאשה... . תנא, הוא עתניאל הוא יעבץ, עתניאל - שענאו אל, יעבץ - שיעץ וריבץ תורה בישראל. **דברי הימים א', ב:נה**: ומשפחות סופרים יושבי יעבץ **רש"י על הגמרא**: וילכדה עתניאל - לקרית ספר ומאי קרית ספר הלכות. **מהרש"א על תמורה טז:א** מה לו לכלב לקרית ספר? שהרי לא ניתן לו לנחלה רק חברון: כדמוכח מקראי! ועל כן דרשו חד מהנך קראי לענין הלכות שנשתכחו. שנאמר "ויעל משם כלב אל יושבי דביר," דהיינו למקום מושב חכמים בדברי תורה, לבוא על הנך הלכות". ושם דביר, "דהיינו דברים שנתווכחו עתה בהם". לפנים - "קודם שנשתכחו - היו כמו" קרית ספר - "תורה שלא היה בהם ספק. ואמר כלב" אשר יכה את קרית ספר ולכדה - "שתהיה בידו כמו לפנים", אתן לו את עכסה בתי..."

(11) מס' תמורה טז:א ויהי בבואה ותסיתהו לשאל מאת אביה שדה ותצנח מעל החמור, מאי ותצנח? אמר רבא א"ר יצחק, אמרה לו: מה חמור זה, כיון שאין לו מאכל באבוסו - מיד צועק; כך אשה, כיון שאין לה תבואה בתוך ביתה - מיד צועקת. ותאמר תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני - בית שמנוגב מכל טובה. ונתתה לי גולות מים - אדם שאין בו אלא תורה בלבד. ויתן לה כלב את גולות עליות ואת גולות תחתיות, אמר לה: מי שדר עליונים ותחתונים יבקש ממנו מזונות...

(12) ספר במדבר, פרק לג נ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יַרְחוֹ לֵאמֹר: נא) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן: נב) וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאַבְדֶתֶם אֶת כָּל מִשְׁפֵּיתֶם וְאֶת כָּל צִלְמֵי מַסְכֹּתֶם תִּאבְדוּ וְאֶת כָּל בְּמוֹתֶם תִּשְׁמִידוּ... נה) וְאִם לֹא תוֹרִישוּ אֶת יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תוֹתִירוּ מֵהֶם לְשִׁפִּים בְּעֵינֵיכֶם וּלְצִנּוֹנִים בְּצַדֵּיכֶם וְצָרְרוּ אֶתְכֶם עַל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יוֹשְׁבֵיהָ: נו) וְהָיָה כְּאֲשֶׁר דִּמְיָתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲעֲשֶׂה לָכֶם:

(13) ספר שופטים ב ח) וַיָּמַת יְהוֹשֻׁעַ בְּיַנּוֹן עֶבֶד ה' בְּן־מָאָה וְעֶשְׂרֵי שָׁנִים : ט) וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בַּגְּבוּל נַחֲלָתוֹ בְּתִמְנַת־חָרֶס בְּהַר אֶפְרַיִם מִצְפּוֹן לְהַר־גֵּעֵשׁ

פתיחתא ב דמדרש רות רבה ב ...נתעצלו ישראל לעשות גמול חסד ליהושע, הה"ד

(יהושע כ"ד) ויקברו אותו בגבול נחלתו מצפון להר געש, א"ר ברכיה חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו געש, ומהו הר געש ע"י שנתגעשו ישראל מעשות גמילות חסד ליהושע, באותה שעה נחלקה א"י והיתה חלוקה חביבה עליהם יותר מדאי, והיו ישראל עוסקין במלאכתן, זה עוסק בשדהו וזה עוסק בכרמו וזה עוסק בזיתיו וזה עוסק בפוצמו...

(14) יגאל אריאל, עוז ועונה, עמ' 138: "על הדור הזה הוטלה מצוות ההתנחלות בארץ ונשי ישראל השתתפו במפעל הגדול. בשעה שהגברים עסקו במלחמה ובכיבוש, **עכסה כבר חשבה על ההתנחלות והבניין ונטלה על עצמה את האחריות להגשמת הייעוד הזה**."